

takstativno biti navedeno šta jeste a šta nije Srbija. Mada, lično smatram, da je ceo svet Srbija.

Jer, onaj tko je rođen s Kosovom u svesti – drugog izbora nema: gde god da kreneš, The Serbia!

Srbija kao nedovršena država.

NENAD DIMITRIJEVIĆ.

Uvod.

“Ni trezveniji posmatrači neće moći oteti se utisku da su ovde zaista osnovne stvari dovedene u pitanje. Utisku da je Jugoslavija zapravo nedovršena država. Tako reći kao neka otvorena opcija, koja se opire svakoj konačnoj definiciji... U vakuumu koji se širi iza komunističkog pojma (ili tačnije: ne-pojma) državnosti izraslo je raznovrsno bilje, koje je nedostatak pretpostavki za život pretvorilo u vlastitu pretpostavku za život.”

Ove reči, napisane 1987. godine, odnosile su se na državnost socijalističke Jugoslavije. Na različit način, one precizno dijagnosticiraju bit Miloševićevog režima. Na različit način, one važe i za Srbiju nakon oktobra 2000. U tekstu koji sledi nastojaću da objasnim nešto što bi danas, u aprilu 2003. godine, moglo biti poražavajuće očigledno: da je ubistvo Zorana Đinđića u direktnoj vezi sa karakterom bezdržavlja u Srbiji, odnosno sa stanjem u kome nije bilo moguće precizno identifikovati državu. U ovom stanju nije se znalo ko ima, a ko nema pravo da koristi instrumente fizičke prinude, niti su postojala pouzdana pravila koja bi razdvajala ono što je dozvoljeno od onog što je zabranjeno. Prvi odeljak ima za cilj da identifikuje uzroke i obeležja bezdržavlja u Srbiji, kao i da odgovori na pitanje da li je ovakvo stanje bilo moguće izbeći. Posebnu pažnju posvetiću odnosu između strategije ustavnog kontinuiteta i ideologije legalizma. U drugom odeljku pokušaću da odgovorim na pitanje da li tragičan događaj od 12. marta 2003. godine otvara mogućnost za uspostavljanje demokratske ustavne državnosti u Srbiji. Pažnja će biti usredsređena na analizu i ocenu vanrednog stanja, te na problem donošenja novog ustava.

1. Stanje nedovršene državnosti.

1.1. Kontinuitet ne-državnog stanja pre oktobra 2000.

Socijalizam je bio poredak fasadne državnosti. Naravno, socijalistička Jugoslavija imala je ustav, zakone i političke institucije čije važenje i autoritet su se prostirali na određenoj teritoriji i nad određenim subjektima, pa je utoliko podsećala na modernu državu. Ali, ovaj institucionalni poredak bio je tek instrument u službi jedne specifične ideologije, koju je oličavala komunistička partija. Iako je u svojim rukama koncentrisala faktički svu socijalnu moć, partija je stajala van institucionalnog okvira ‘ustavnog’ poretka, funkcionišući kao neka vrsta metafizičkog suverena, koji je načelno u svakom trenutku bio slobodan da odredi karakter, zadatke i domete autoriteta države i prava. Socijalizam je bio bitno ne-moderan poredak, ne samo i ne prvenstveno zato što je negirao autonomiju društva, već zato što institucionalna artikulacija i funkcionisanje poretka nisu počivali na pravno određenom političkom autoritetu javne vlasti. Suprotno prevlađujućim interpretacijama, opisna kategorija partije-države upućuje na uvid da je socijalizam bio nedržavno organizovan poredak.

Decenijama života u socijalističkoj ideokratiji kao partiji-državi sledile su godine života u nacionalističkoj ideokratiji kao fasadnoj demokratiji. Politički život u Srbiji za vreme Miloševića u nekim bitnim aspektima prizivao je u sećanje Hobsovu metaforu prirodnog stanja. Najočitiiji hobsovski fenomen bila je gotovo do savršenstva dovedena komunikacija po osi prijatelj – neprijatelj. Nasleđen iz komunističkog kolektizma, ‘princip neprijatelja’ dobio je nov ideološki predznak, ali mu je funkcija ostala ista: stvaranje straha, opšteg